

Motion till riksdagen 2020/21:2553

av **Jonas Andersson i Skellefteå m.fl. (SD)**

Arbetskraftsinvandring

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på höga kvalifikationer för arbetskraftsinvandring och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bristyrkesförteckning som grund för arbetstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en arbetskraftsinvandring på svenska villkor och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om anställda inom akademien och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om studenter inom högre utbildning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa särskilda uppehållstillstånd för gästdoktorander och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydliga regler och en lätthanterlig ansökningsprocess och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en 30-dagarsgaranti vid komplett ansökan om arbetstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat fokus på arbetsmarknads- och studerandeärenden och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en möjlighet att byta arbetsgivare och yrkestitel och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjlighet till rättelse av mindre fel och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa spårbyten och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om grundläggande krav för arbetstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad kontroll och mer samarbete mellan myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetsplatsinspektioner och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om påföljder vid missbruk av regelverken och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en särskild satsning mot missbruk kring utländska jordbruksarbetare och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

En allt vanligare anledning för människor att periodvis flytta till ett annat land är för att arbeta. Även om Sverigedemokraterna menar att varje arbetsmarknad bör sträva efter en långsiktig balans välkomnar vi möjligheten att vid behov komplettera den svenska arbetsmarknaden med utländsk arbetskraft. Därtill finns, särskilt inom vissa branscher med snabb och avancerad teknikutveckling, ett värde i fruktsamma utbyten av kompetens och erfarenheter.

En hållbar politik på området måste dock bygga på balanserade avvägningar där såväl den enskildes villkor som arbetsmarknadens stabilitet tas i beaktande. I en värld med stora skillnader avseende såväl generella möjligheter till välfärd som villkor på arbetsmarknaden är det lätt att alltför svaga regleringar avseende arbetskraftsinvandring riskerar både den enskilde arbetstagarens trygghet och hela arbetsmarknadens struktur.

Sverigedemokraternas politik för arbetskraftsinvandring utgår från tre principer: en behovsprövad arbetskraftsinvandring, som inte ligger samhället till last, och som överensstämmer med vedertagna villkor i svenska kollektivavtal.

En behovs- och kompetensbaserad arbetskraftsinvandring

Den svenska ekonomin är en av världens mest avancerade, med hög konkurrenskraft, höga kompetenskrav och hög utbildningsnivå. År för år har utrymmet på arbetsmarknaden för personer med låga kvalifikationer minskat, särskilt om de dessutom saknar kunskap om svenska språket eller om svensk kultur. Detta syns tydligt i arbetslöshetsstatistiken i Sverige eftersom de flesta arbetslösa, i synnerhet de långtidsarbetslösa, är lågutbildade invandrare. Samtidigt går svensk ekonomi obönhörligen mot mer automatisering, högre utbildningskrav och färre arbetstillfällen för lågutbildade.

I ett sådant läge är det enligt Sverigedemokraterna fullkomligt orimligt att goda anställningar inom lågkvalificerade yrken som skäl för uppehålls- och arbetstillstånd. Trots detta är en stor del av den arbetskraftsinvandring som sker till Sverige alltjämt av detta slag. Sverigedemokraterna föreslår ett antal reformer i syfte att ställa om systemet för att säkerställa enkla och tydliga vägar för arbetskraftsinvandring baserade på kompetenskrav i enlighet med arbetsmarknadens behov.

Krav på höga kvalifikationer

All arbetskraftsinvandring till Sverige bör i regel omgärdas av ett krav på höga kvalifikationer. En utlänning som ansöker om arbetstillstånd ska därför visa att han eller hon på något sätt är högkvalificerad. Detta kan exempelvis innebära högre utbildning, längre erfarenhet inom ett specialiserat område, yrkesutbildning eller liknande kvalifikationer.

Dessa kvalifikationer bör vara sådana att det tar längre tid, i regel mer än ett år, att utbilda motsvarande kompetens inom Sverige. På så sätt säkerställs att arbetskraftsinvandringen inte på något sätt konkurrerar med de många lågkvalificerade arbetslösa som redan utgör en utmaning på den svenska arbetsmarknaden, samtidigt som Sverige hålls öppet för internationell spetskompetens.

Förteckning över bristyrken

Migrationsverket upprätthåller idag en förteckning över bristyrken som ska användas som referens vid handläggning av arbetstillstånd. På denna lista återfinns dock bland annat yrken som pizzabagare, servitörer och taxiförare. Detta är oförenligt med en ansvarsfull arbetskraftsinvandring som sätter höga kvalifikationer i fokus.

Det är Sverigedemokraternas mening att systemet med en förteckning över bristyrken i grund och botten är ett bra system. Dock bör listan förändras både till innehåll och till funktion. Yrken som kan utföras utan tidigare erfarenhet, eller där kompetens kan förvärfvas inom en kortare tidsram, bör inte kunna föras upp på en sådan lista. Arbetstillstånd bör generellt sett inte beviljas om ansökan avser ett yrke som inte återfinns på bristyrkesförteckningen.

Framtagandet av förteckningen bör med fördel ske med utgångspunkt i den tidigare gällande myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen. Prövningen bör göras i samarbete mellan Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadens parter och främst ta vara på huruvida efterfrågan på arbetskraft kan tillgodoses genom att förmå svensk arbetskraft att återvända till den svenska arbetsmarknaden, omskolning av arbetslösa, eller liknande åtgärder.

Arbetskraftsinvandring på svenska villkor

Oavsett höga kvalifikationer eller konstaterad brist, måste övriga villkor alltid vara rimliga. Så länge arbetskraftsinvandring förekommit i Sverige har det varit en grundläggande princip att den ska ske i enlighet med de vedertagna villkor som arbetstagare och arbetsgivare kommit överens om genom kollektivavtal. Trots det har vi på senare år hört allt mer om arbetskraftsinvandrare som utnyttjas och far illa.

Sverigedemokraterna anser att de villkor som arbetsmarknadens parter, arbetsgivarorganisationer och arbetstagarorganisationer kommit överens om, alltså ska vara normerande för arbetskraftsinvandringen. Arbetskraftsinvandring ska endast kunna ske om villkoren för anställningen når upp till de krav som arbetsmarknadens parter kommit överens om. Arbetstillstånd ska inte beviljas om berörda intressenter inte kan komma överens om att kollektivavtalsliknande villkor uppnåtts.

Öppenhet för forskning och studier

Anställda inom akademin

När det gäller arbetstagare inom akademin, såsom doktorander eller gästforskare, är det särskilt viktigt att lagstiftningen i större utsträckning tar fasta på helheten och målet att

uppmuntra högkvalificerad arbetskraftsinvandring. Det kan exempelvis inte vara meningen att en utlänning som beviljats uppehållstillstånd för doktorandstudier utvisas ifall han disputerar tidigare än väntat och sedan börjar arbeta som forskare vid samma institution. Sverigedemokraterna anser därför att lagstiftningen måste förtydligas, så att vi värnar det viktiga utbytet som bidrar till Sveriges ställning som forskningsnation.

Studenter inom högre utbildning

Problematiken med indragna uppehållstillstånd har uppstått då studenter avancerar i en annan takt än den förväntade, och även dessa fall bör beaktas vid en omarbetad lagstiftning. Då studier, till skillnad från arbete, generellt inte genererar någon regelbunden inkomst ställs också något skilda krav på förmåga till självförsörjning mellan de båda formerna av uppehållstillstånd. Det har till följd av det förekommit fall då studenter nekats uppehållstillstånd eller förlängning av desamma för att Migrationsverket ifrågasatt huruvida inestående medel på ett bankkonto verkligen kommer disponeras av studenten under studietiden.

Sverigedemokraternas inställning är att den sortens förhandsbedömningar av framtida utveckling är en orimlig grund för beslutsfattande, och vi menar att en översyn av såväl regelverk som administrativa system bör göras med mål att underlätta uppföljning av beviljade uppehållstillstånd och kontroll av att uppställda villkor efterlevs. Andra exempel på behov av en sådan omställning är när toppstudenter som beviljats stipendium för deltagande i spetsutbildningar nekats uppehållstillstånd enbart på basis av att de i intervjuer inte tillräckligt tydligt gjort troligt att de faktiskt ämnar studera på den spetsutbildning de antagits till. En mer rimlig ordning torde vara att kontrollera huruvida studierna faktiskt påbörjas och fullföljs, med återkallade uppehållstillstånd och eventuellt andra påföljder i de fall studierna avbryts.

Särskilda tillstånd för gästdoktorander

Gästdoktorander är utlänningar antagna till doktorandutbildning vid ett utländskt universitet, som genom ett utbytesavtal med en svensk motsvarighet kan bedriva en del av forskningen i Sverige. Dessa samarbeten bekostas normalt sett helt av det utländska universitetet och är en viktig möjlighet för svenska forskare att knyta kontakter och stärka vår position som en ledande forskningsnation.

I nuläget beviljas gästforskare uppehållstillstånd för besök, något som normalt associeras med längre turist- eller släktbesök, och vissa andra ärendekategorier som saknar en egen tillståndsgrund. En negativ följd av detta är dock att bestämmelserna om uppehållstillstånd för besök alltfjämt utgår från föreställningen att det skulle röra sig om rena nöjesbesök. Möjligheten för gästdoktorander att exempelvis förlänga besöket, i syfte att slutföra forskning som av något skäl dragit ut på tiden, är därmed mycket begränsad. Detta har fått till följd att utländska doktorander förvägrats möjligheten att nå de experimentella resultat man lagt så mycket tid på och att hela utbytestiden därmed blivit förgäves, både för utbytesdoktoranden och för de svenska universitet som agerat värd. Detta blir än mer stötande när man betänker att utbytesdoktorandernas arbete och vistelse helt bekostats av utlandet, och att utbytesdoktoranderna varit helt och hållet inställda på att återvända till hemuniversitetet för disputationen.

Detta är enligt Sverigedemokraternas uppfattning orimligt, varför regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder så att byråkrati och slarvig lagstiftning inte ska stå i vägen för dessa internationella forskningssamarbeten och Sveriges rykte som vetenskapsnation.

Anpassning till en modern och rörlig arbetsmarknad

Tydliga regler och en lätthanterlig ansökningsprocess

Den som själv går in på Migrationsverkets hemsida upptäcker snabbt att utan ett färdigt anställningsavtal är det svårt att förstå vilka villkor som kommer att gälla. När ett anställningsavtal väl har upprättats är arbetstagaren å andra sidan redan halvvägs in i processen. Processen att få komma till Sverige för att arbeta kan te sig enormt svår, och det är tydligt att systemet inte är byggt för att Sverige ska framstå som ett attraktivt land för högkvalificerad internationell arbetskraft.

Regeringen bör därför ge Migrationsverket i uppdrag att förtydliga vilka regler som gäller samt förenkla ansökningsprocessen så att den som är intresserad av att ansöka om arbete i Sverige tidigt kan överblicka vilka krav som kommer att ställas.

30-dagarsgaranti vid komplett ansökan om arbetstillstånd

Ett problem som många potentiella arbetskraftsinvandrare möter är i dagsläget långa handläggningstider. I dagsläget tar det uppåt tre månader för att få en förstagångsansökan om arbetstillstånd avgjord. I många fall tar det mer än dubbelt så lång tid. Detta går inte ihop med visionen att Sverige ska vara ett attraktivt land för internationell spjutspetskompetens.

Sverigedemokraterna anser att frågor om arbetstillstånd måste prioriteras före andra ärendekategorier. Migrationsverket måste få klara direktiv att omfördela resurser och effektivisera processer för att få ned handläggningstiderna. Vi vill även införa en 30-dagarsgaranti hos Migrationsverket vid komplett ansökan. En ansökan om arbetstillstånd som inte kräver kompletteringar ska inte kräva mer än 30 dagar för att avgöras.

Ökat fokus på arbetsmarknads- och studerandeärenden

Under åren av kris och omställning sedan 2015 har Migrationsverket ständigt behövt anpassa sig till omöjliga förhållanden och motstridiga regleringar. En följd har varit att ärendekategorier ställts mot varandra och att handläggning av arbetsmarknads- och studerandeärenden blivit lidande. Medier har rapporterat om många fall där arbetsgivaren väntat orimligt länge på att få nyanställa högkvalificerad arbetskraft från utlandet, medan utländska studenter inte fått sitt tillstånd förrän terminen redan börjat.

Detta är i Sverigedemokraternas ögon orimligt. Regeringen bör snarast vidta åtgärder för att garantera att andra ärendekategorier inte får en negativ påverkan på handläggningstiden för arbetsmarknads- och studerandeärenden.

Möjlighet att byta arbetsgivare och yrkestitel

I nuläget gäller i svensk utlänningslagstiftning hårda begränsningar av arbetskraftsinvandrarers rätt att byta arbete. Arbetstillstånd begränsas alltid, dels under den första tillståndstiden till att enbart gälla en enskild arbetsgivare, dels till att gälla en enskild bransch. Även om en sådan ordning ägt sin rimlighet i gångna dagar är den malplacerad på en modern och rörlig arbetsmarknad.

Först och främst bör det finnas en större möjlighet för arbetstillstånd att beviljas för yrkeskategorier snarare än att knytas till en specifik arbetsgivare. Det ska vara fullt möjligt för exempelvis en it-ingenjör att gå över till en liknande tjänst hos ett konkurrerande företag, så länge det är liknande kvalifikationer som krävs. Förutom anpassningen till en modern arbetsmarknad innebär detta också en möjlighet till utsällning av oseriösa arbetsgivare då arbetstagare inte längre är låsta till det företag som först anställde dem. Arbetstagare ges därtill en chans att själva åtgärda situationer då villkor för arbetstillstånd inte efterlevs.

Möjlighet till rättelse av mindre fel

De senaste åren har frågan om så kallade kompetensutvisningar återkommit i den politiska debatten. Efter lång tid, små lagändringar och två domslut anades en lösning på problematiken, men alltså förekommer fall då högkompetent arbetskraft utvisas ur landet till följd av mindre fel som gjorts för lång tid sedan. Utlänningen har i dessa fall ingen möjlighet att själv läka bristen eller på något sätt gottgöra att han eller hon exempelvis tjänar en hundralapp för lite eller tagit ut en semesterdag för lite.

Regeringen tillsatte i februari 2020 en utredning kring arbetskraftsinvandringen (dir. 2020:8). Utredningens resultat ska redovisas dels den 1 februari 2021, dels den 1 november 2021. I utredningsdirektiven ingick dessvärre nästintill ingenting som rörde en möjlighet för arbetstagare att rätta eller läka mindre brister. Sverigedemokraterna gläder sig därför över att en majoritet av socialförsäkringsutskottet kunde enas under våren 2020 om tilläggsdirektiv till utredningen kring just rättelse av mindre fel (dir. 2020:69).

Vi anser att regeringen ska förbereda sig för delbetänkandet den 1 februari, så att förslag om möjlighet till rättelse av mindre fel ska kunna framläggas inför riksdagen så snart som möjligt efter det.

Stoppa spårbyten

Sverigedemokraterna har redan konstaterat behovet av att särskilt prioritera handläggningen av arbetstillstånd samt vikten av att ge arbetskraftsinvandrare bättre möjligheter att själva säkerställa uppfyllda villkor. I denna kontext vill vi också påtala vikten av att undvika användandet av löst reglerad arbetskraftsinvandring som ett alternativ att ta till för den som nekats eller förlorat uppehållstillstånd på annan bas.

I dagsläget får en asylsökande som fått avslag i alla instanser efter flera års vistelse i Sverige med försörjning av skattebetalarna en särskild, skraddarsydd chans att ändå få stanna genom att ansöka om arbetstillstånd, det så kallade spårbytet. I normalfallet måste som bekant en utlänning ansöka om, och vänta på tillståndet, utanför Sverige. Istället för att utvisas efter ett avslag, vilket måste anses vara poängen med hela idén om

en reglerad invandring, får utlänningen alltså i praktiken en gräddfil till ett eftertraktat arbetstillstånd.

Sverigedemokraterna anser att detta är orimligt. Ett nej ska vara ett nej. En utlänning som fått avslag på sin asylansökan borde förr bli återbetalningsskyldig än att få en skraddarsydd rätt till uppehållstillstånd. Vi föreslår därför att det så kallade spårbytet helt avskaffas.

Grundkrav, kontroller och påföljder vid brister

Grundläggande krav för arbetstillstånd

Arbetskraftsinvandringen är i dagsläget relativt oreglerad bortsett från de villkor som direkt knyter an till själva anställningen. Det finns till exempel inga krav på att en arbetskraftsinvandrare ska ha ordnat med en bostad för vistelsen i Sverige. Det ställs heller inga som helst krav på att en arbetskraftsinvandrare som tar med sig sin familj, ska kunna försörja den.

Oavsett vilket slags regelverk som möjliggör ansökan om arbetstillstånd bör vissa grundläggande villkor uppfyllas. För det första bör en ansökan om arbetstillstånd endast beviljas om utlänningen kan styrka att han ordnat med en bostad för vistelsen i Sverige. Det bör övervägas huruvida denna bostad ska ordnas för hela vistelsetiden, alltså normalt två år, eller om det kan räcka med en kortare varaktighet till en början.

Vidare ska arbetskraftsinvandraren ordna en heltäckande sjukförsäkring för vistelsen i Sverige. Detta går ihop med Sverigedemokraternas förslag i andra motioner om att utlänningar inte ska ha rätt till bosättningsgrundade förmåner med mindre än att de kvalificerat sig till välfärden genom arbete.

I det fall arbetstagaren önskar ta med närstående ska en sådan ansökan behandlas i enlighet med övriga regler för anhöriginvandring, om vilka Sverigedemokraterna framlagt särskilda förslag i andra motioner.

Ökad kontroll och utbyte av information mellan myndigheter

I dagsläget kontrollerar Migrationsverket främst villkoren och omständigheterna kring en utlännings anställning i samband med ansökan om förlängning. Detta är bakgrunden till att arbetstagare kan få avslag på grund av brister långt bak i tiden. För att minimera risker för missbruk av systemet krävs att ansvariga myndigheter kontinuerligt utför väl utformade kontroller av utbetald lön och inbetald skatt enligt anställningsavtal, tecknade försäkringar och liknande. Dessa bör så långt som möjligt ske automatiskt, exempelvis genom direkta slagningar i Skatteverkets system, något som redan sker när det gäller folkbokföringsuppgifter.

Arbetsplatsinspektioner

Utöver de kontroller som kan göras automatiskt via olika former av data, bör även oanmälda fysiska arbetsplatsinspektioner ske i större omfattning. Dessa kan säkerställa att det inte rör sig om skenavtal och att arbetsvillkoren verkligen efterlevs.

Sverigedemokraterna har tidigare motsatt sig de begränsningar som finns i nu gällande lagstiftning, där sådana inspektioner endast får utföras på arbetsplatser i särskilt definierade riskbranscher. Vi står fast vid den hållningen och menar att syftet med oanmälda inspektioner går förlorad ifall de begränsas till vissa branscher. Samtidigt ska inspektionerna alltså ha karaktär av stickprovsundersökningar.

Påföljder vid missbruk av regelverken

I det fall brister påvisas ska också påföljder följa. Vid enstaka, mindre misstag ska det, så som konstaterats ovan, beredas en möjlighet för arbetstagare och arbetsgivare att själva åtgärda bristen. Vid grövre eller upprepade fel ska dock skarpare åtgärder till. I det fall både arbetsgivare och arbetstagare bedöms ha missbrukat systemet ska båda drabbas av påföljder, i annat fall ska endast ansvarig part bestraffas. Indragna arbetstillstånd för den enskilde, och förbud mot anlitan det av utländsk arbetskraft för företag, ska vara möjligt liksom utfärdandet av andra former av sanktioner och straff.

Som framgår i Sverigedemokraternas andra motioner bör existerande bestämmelser om straff enligt utlänningslagen både komma till användning oftare och skärpas.

Särskild satsning mot missbruk av utländska jordbruksarbetare

Skördebärgare, bärplockare, planterare av plantor och liknande kategorier av lågkvalificerad arbetskraft inom jord- och skogsbruk har sedan flera år utgjort en stor del av arbetskraftsinvandringen till Sverige, om än oftast med säsongsbetonade tillfälliga tillstånd. De hanteras också på ett unikt sätt i Migrationsverkets program, med grupp-tillstånd och andra särskilda handläggningsformer.

Flera rapporter har visat att verksamheten präglas av osäkra anställningsformer, tvivelaktiga löneförhållanden och dålig uppföljning av grundläggande villkor. I enlighet med Sverigedemokraternas vision för den framtida arbetskraftsinvandringen, där samhällets behov och förmåga och rimliga villkor står i centrum, kommer denna ärendekategori med tiden sannolikt att försvinna. Till dess att erforderlig lagstiftning av detta slag är på plats måste dock regeringen tillse att skadliga kryphål täpps till och anständiga anställningsvillkor garanteras. Sverigedemokraterna föreslår därför att regeringen snarast vidtar åtgärder för att reda ut missförhållandena kring utländska skogs- och jordbruksarbetare, med särskilt fokus på kontroller och uppföljning.

Jonas Andersson i Skellefteå (SD)

Jennie Åfeldt (SD)

Julia Kronlid (SD)

Linda Lindberg (SD)